

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Savremeni izazovi: POLARIZACIJA

Autor: dr.sc. Maja Nenadovic

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

Co-funded by
the European Union

Ovaj projekat sufinansiran je sredstvima Evropske komisije. Stavovi i sadržaj nastavnih planova isključiva su odgovornost njihovih autora i ne odražavaju stavove Evropske komisije ili provedbenih organizacija. Evropska komisija nije odgovorna za bilo kakve posljedice koje proizlaze iz ponovne upotrebe ove publikacije.

Savremeni izazovi: Polarizacija*

O projektu

Inicijativa 'DARE - Depolarization Activism for Resilient Europe' ('Aktivizam za depolariziranu i snažnu (otpornu) Evropu') pokrenuta je sa ciljem stvaranja prostora za kritički pristup učenju te dijalog usmjeren na mlade i njihov aktivizam u području savremenih izazova kao što su polarizacija, radikalizacija, mentalno zdravlje te kršenja ljudskih prava. Obrazovni materijali projekta DARE nastoje ojačati aktivno stanovništvo i evropske vrijednosti te promovirati i osnažiti glasove mladih i njihov građanski angažman. Za više informacija o projektu posjetite internet stranicu: www.depolarisation.eu

Teme

- 'Savremeni izazovi' tema - istraživanje složenih savremenih problema koji se često ne obrađuju u školama;
- Problem polarizacije društva (podjela na dvije dijametralno suprotstavljene strane ili mišljenja ili svjetonazora), problemi koji se vezuju uz taj fenomen te kako se ona može neutralisati ili riješiti.

Kontekst

Složeni savremeni problemi ne dobivaju uvijek potreban prostor u školama kroz Evropu. Želja nam je inspirirati nastavu građanskog odgoja, sociologije, etike ili časa razrednika smislenim sadržajem koji se bavi relevantnim problemima u društvu i istovremeno gradi otpornost mladih i kritičko razmišljanje o ovim temama.

Polarizacija predstavlja jedan od tih savremenih problema. Proteklih godina svjedoci smo dubokih podjela mišljenja, stavova, a posljedično i ponašanja, kada je u pitanju npr. usvajanje javno zdravstvenih mjera u vezi s Covidom-19 ili useljenička politika i problematika izbjeglica u Evropi. Na koji način polarizacija utječe na društvo i kako neutralisati njezine nuspojave?

Ciljevi

- podići svijest o problemu polarizacije u društvu;
- razumjeti razliku između debate (rasprave) i dijaloga (razgovora);
- ohrabriti spremnost na akciju i građanski angažman po pitanju rješavanja polarizacije društva.

Ishodi učenja

Na kraju časa učenici će (moći):

- bolje razumjeti problem polarizacije društva;
- definisati i prepoznati obrasce i primjere polarizacije;
- analizirati i navesti šta se sve može učiniti u konkretnim situacijama (kod pojave) polarizirajućih rasprava o savremenim temama.

* Napomena: ako vas zanima ova tema i želite je obraditi s učenicima kroz niz različitih aktivnosti, pogledajte "Učionicu zdravih sukoba: Priručnik za nastavnike o polarizaciji", koji je također razvijen u sklopu projekta DARE.

Materijal i oprema

laptop
projektor
zvučnici
internet/Wi-Fi

Trajanje

45 minuta (jedan školski čas)

Tok nastavnog časa

Uvod (10 minuta)

Uvodna aktivnost ovog časa zove se 'linija mišljenja'. Pripremite nekoliko polarizirajućih tema, specifičnih za vaš nacionalni kontekst, i recite učenicima da, nakon što im pročitate dvojbu, zauzmu svoje mjesto u suprotnim uglovima učionice (ali još uvijek okrenuti jedni prema drugima), ovisno o određenom stavu ili mišljenju koje imaju. Evo nekoliko primjera koji vam mogu pomoći da stvorite takve 'linije mišljenja' u učionici (tvrdnje/sumnje se trebaju postepeno mijenjati od jednostavnih ili smiješnih prema složenijim):

- (a) Učenici koji više vole muzički sastav/izvođača A odlaze na jednu stranu učionice, a oni koji preferiraju sastav/izvođača B odlaze na drugu stranu učionice.
- (b) Učenici koji vole određenu hranu/jelo u odnosu na one koji ne vole tu hranu/jelo.
- (c) Učenici koji podržavaju određene političke pozicije u odnosu na one koji ih ne podržavaju.
- (d) Učenici koji podržavaju određenu politiku (npr. prihvaćanje izbjeglica) u odnosu na one koji takvu politiku ne podržavaju itd.

Budući da su učenici podijeljeni na dvije strane (oni 'neodlučni' ili 'ravnodušni' prema pitanju mogu stajati u sredini, između dvije skupine), nakon svake izrečene sumnje pitajte samo jednog učenika iz svakog skupa 'u potpunosti se slažem' ili 'apsolutno se ne slažem' (ili apsolutno A protiv apsolutno B) skupove da objasne svoj izbor, tj. zašto vjeruju u ono u što vjeruju. Ohrabrite suprotstavljene skupove da svoje predstavnike podrže navijanjem i aplauzom (drugim riječima, pokrenite takmičarski i polarizirajući duh).

Nastavite ponavljati ovu aktivnost sa novim (postupno složenijim) dvojbama za 'liniju mišljenja' te tražiti mišljenje samo jednog učenika iz svakog 'skupa' kao i ohrabriti učenike da podržavaju jedni druge kroz navijanje. (Ne prozivajte skupinu 'neodlučnih' ili 'nisam siguran' iz sredine da objasne zašto su 'između' dva skupa.)

Klima u razredu trebala bi biti naelektrisana, a učenici angažovani i znatiželjni oko onoga što slijedi. Pozovite ih da sjednu i najavite da će pogledati kratak videozapis, nakon čega će biti razgovor o njemu.

Gledanje kratkog videozapisa Savremeni izazovi: Polarizacija (5 minuta)

Reproducirajte videozapis učenicima: <https://youtu.be/cvG34Gyl7Jk>

Razredna rasprava o videozapisu i temi (20 minuta)

Korisna pitanja za istraživanje, razmatranje i dalje razmišljanje:

- Dakle, šta je polarizacija? Zašto ona predstavlja društveni problem?
- Navedite nekoliko primjera polarizacije u našoj zemlji?
- Šta radite kada upoznate nekoga čije se mišljenje razlikuje od vašeg?
- Šta radite kada vidite da drugi raspravljaju o nečemu (i primjećujete valjane argumente kod oba stajališta, pri čemu ste vi negdje u sredini)?

Debata vs. Dijalog - Ključne tačke (10 minuta)

Nastavnik najavljuje završnu aktivnost podsjećajući sve da je uvodna aktivnost izražavanja mišljenja bila odraz načina na koji funkcioniše polarizacija u društvu – suprotstavljene strane su 'glasne', dok oni u sredini, neodlučni,...često šute, ili se njihovi umjereni glasovi utope u galami dviju polarizovanih skupina.

Nastavnik crta na tabli dvije kolone, jedan sa naslovom 'debata/rasprava', druga sa naslovom 'dijalog/razgovor' te od učenika traži da opišu ova dva različita načina komunikacije. (Napomena: 'debata' se odnosi na diskusiju i raspravljanje u stvarnom životu, a ne na 'formalizovanu akademsku debatu sa pravilima i sudijom'.) Tabla će, nakon što nastavnik ispuni kolone idejama učenika na kraju izgledati otprilike ovako:

DEBATA	DIJALOG
<ul style="list-style-type: none">• OSOBINE: kompetitivna, strastvena, žestoka, nabijena emocijama• CILJ: pobijediti, dokazati da je vaše stajalište bolje ili poželjnije• REZULTAT: nema sudije koji će odlučiti pobjednika, dvije strane mogu se rastati bez rješenja (ili uz pojačani animozitet i zamjerenje)	<ul style="list-style-type: none">• OSOBINE: odmjeren, miroljubiviji, manje žestok, smireniji• CILJ: razumijevanje tuđeg stajališta, okupljanje i zajedničko istraživanje teme ili problema• REZULTAT: obje strane bolje razumiju i problem i jedni druge; više empatije i mogućnosti saradnje

Izvori

- Projekat DARE, nastavni planovi, dodatni materijali i videozapisi koji se nalaze na stranici projekta: www.depolarisation.eu ili www.resilienteurope.eu
- Paddy Uptown, "Dialogue and debate: two ways of communicating", na: www.futurelearn.com/info/courses/team-coaching/0/steps/69669

Adaptacija aktivnosti za nastavu na daljinu

Ova se aktivnost može prilagoditi na mnogo različitih načina: na primjer, nastavnik može odabrati samo jednu temu o kojoj učenici prvo raspravljaju, a nakon toga prelaze na dijaloški način komunikacije.

Također, ova se lekcija lako prenosi u online okruženje jer se veći dio fokusira na razmišljanje i razgovor učenika. Početna aktivnost (izražavanje mišljenja) može se odraditi tako da učenici izraze svoja stajališta upotrebom emotikona ili promjenom svog korisničkog imena u 'za'/'protiv' itd.

Vrednovanje

Provjera usvojenosti sadržaja časa mogla bi se temeljiti na vrednovanju sposobnosti učenika da se uključe u dijalog, primjenjuju vještine slušanja te prepoznaju načine pomoću kojih bi pokušali razjasniti i razumjeti tuđe stajalište bez argumentovanja protiv njega ili pokušaja da ga pobiju.

Druga mogućnost vrednovanja može biti realizovna kroz zadatak gledanja vijesti ili čitanja članka. Nakon gledanja ili čitanja, učenici će: a) identifikovati polarizirajuće pitanje, b) sintetizirati glavne argumente ili stavove sa obe strane, c) predložiti izlaz iz polarizirajuće situacije koji se temelji na komunikaciji (Kako dvije grupe mogu bolje komunicirati? Šta bi moglo biti rješenje ili odgovor na problem oko kojeg se ne slažu?)

Ideje za domaću zadaću

Individualni ili grupni zadaci:

- Provedite istraživanje i napravite analizu opisanu u drugom zadatku za vrednovanje (iznad). Izradite prezentaciju ili napišite kratki esej o tome.
- Provedite akcijsko istraživanje u svom neposrednom okruženju. Odaberite temu koja je nezaobilazni predmet ponavljajućih debata, diskusija i rasprava između vaših roditelja, baka i djedova, susjeda, prijatelja, te obavite intervju sa dvije strane koje imaju različita/suprotstavljena mišljenja o temi. Svakako citirajte neke od najboljih izjava koje jasno ilustruju razliku između dvije suprotstavljene 'skupine' mišljenja ili stavova. Budite kreativni sa pitanjima (npr. pred kraj vaših intervjuja pitajte ljude 'Šta bi bilo potrebno da promijenite mišljenje o ovom pitanju?', ili 'Šta mislite, zašto X (predstavnik druge strane) vjeruje u to? Šta bi mogao biti motiv ili razlog njihovih stavova o tome?'). Na kraju pripremite prezentaciju u kojoj ćete usporediti i analizirati polarizaciju između dvije skupine te identifikovati moguće 'tačke otvaranja' za rješavanje depolarizacije i njihovo međusobno približavanje.